

מאזרזת השבת

שע"י המכון התורני ירושלים

- מן הפרשה
- מן המדרש

קרח - תשפ"ו | גליון 218 | הפקה ועריכה: הרב נעם יעקובי שליט"א וצוות המכון התורני

ניתן לקבל את העלון כל שבוע
במייל: 0527615936b@gmail.com

מן הפרשה

להערות והארות: 0527615936b@gmail.com
מתקבלות עבודות הקלדה ועיבוד
במכון התורני רחוב האומן 27 ירושלים. טל: 0533194867

קרח מנושאי הארון היה

לחתן התחייב לפרנסו כמה שנים שיוכל ללמוד בלא כל הפרעה. כעבור כמה שנים הציעו להגר"א הצעות לרבנות במקומות חשובים, ובד בבד מצבו הכלכלי של ר' הירש ירד פלאים והיה צריך לחסוך מפיתו בכדי לכלכל את חתנו. לטענת הסובבים אמר ר' הירש, כי מי יודע מי מחזיק את מי, חתני הגר"א מפרנס ומגן עלי או להיפך. וכך חזר הדבר חלילה בכל פעם שקיבל הגר"א הצעות טובות ביותר וניסו לשדלו להסכים שחתנו יקבל עליו את עול הרבנות ולא יהא נזקק לו יותר.

והיה היום הציעו להגר"א את רבנות העיר המפוארת טלז, ומצבו של ר' הירש מבחינה כלכלית היה נורא, מחוסר ברירה הסכים ר' הירש שחתנו הגר"א יקבל עליו את עול הרבנות ויעזוב את ביתו. באותו היום שנפרד ועזב הגר"א גורדון את העיר, לפתע נפלה קורת הבית על ראש חותנו ר' הירש זצ"ל והוא נהרג במקום. נסעו מיד אחרי העגלה שלקחה את הגר"א לטלז להודיעו בכדי שיחזור ללוויה. ובהספד בלוויתו אמרו בקול בוכים, עתה רואים שאכן צדק ר' הירש כשטען כל הימים, כי לא הוא מפרנס ומחזיק את חתנו אלא להיפך חתנו מחזיק אותו.

(דביר קדשו)

בחירת שבט לוי

את כל הניסים והראיות בחוש? ויש לבאר, דאחרי הנס של פתיחת פי הארץ ושריפת הר"נ איש מקריבי הקטורת, היו כלל ישראל משוכנעים והאמינו שאכן בחר הקב"ה באהרן, והוא הקדוש, וכן שבט לוי לעבודת המשכן, אבל היו יכולים לטעון, אה"נ נבחרו מפני שצריך שיהיה אנשים למעלה מכולם, אבל לא מפני שיש להם איזה מעלה מיוחדת, ובעצם היה הקב"ה יכול לבחור באחרים ולא דוקא בשבט לוי. לכן עשה הקב"ה הנס שפרח מטה אהרן לבית לוי, להראות שאהרן ושבט לוי נבחרו מפני שהם באמת מסוגלים יותר מחמת איזה תוספת מעלה שיש להם בנשמותיהם, וזה ראו בחוש כשמטה אהרן הוציא פרחים ושקדים. וגם אחרי זה, אפשר שיהיה עוד פתחון פה לבני ישראל שיאמרו, שאפשר שזהו רק לדור הזה שבחר הקב"ה בהם, ועכשיו הלויים מסוגלים יותר מכולם, אבל בדורות הבאים אפשר שישתנה, ואז יהיה שייך שאחד משאר השבטים יעשה את עבודת המשכן. עבור זה נתן להם הקב"ה מתנות כהונה שהם שטר העומדת לדורות, ששבט לוי ישארו על משמרתם לדורות - "ברית מלח עולם", ולא יחליף אותם כלל וכלל.

(בית שמאי - רבי זאחן שמאי)

לא להתלות בזכות אבות

"וַיִּקַּח קֶרַח בֶּן יִצְהָר בֶּן קָהָת בֶּן לֵוִי" (במדבר טז, א).
הא דפרט לך הכתוב את יחוס אבותיו, לומר לך, שלא יאמר האדם מעשה מה שלבי הפך ויש לי זכות אבות שתגן בעדי, שהרי קרח שהיה היחסן האמיתי, לא הועילה לו זכות אבותיו כלום.
(רבי יעקב חיים סופר, בעל "כף החיים")

רעת המחלוקת

"וַאֲוֹן בֶּן פִּלֶּה" (במדבר טז, א). און בן פלח אשתו הצילו, אמרה ליה ידענא דכולא כנישתא קדישתא ניהו דכתיב "כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים" (במדבר טז, ג) - אותבא על בבא וסתריתה למוזיה כל דאת אחזיה הדר (סנהדרין קט, ב).
חזינן שאנשים האלו היו מוחזקים לכשרים ולצדיקים שהרי עצמו עיניהם מראות ברע, אבל עם כל זה תהומים ישכנו את יורדי בור ונקראו רשעים - "סורו נא מעל אֶהְיֶה הָאֲנָשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה" (במדבר טז, כו), הרי עד כמה גדולה רעת המחלוקת לשם שמים, שעלולה להעביר אנשים גדולים מעדתם!

(לכבוד יום טוב - רבי יחיאל מיכל טוקצ'ניסקי)

האפיקורוס מתכחש למה שענינו רואות

"וַיִּקְהְלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֵם כִּי כָל הָעֵדָה כָּלָם קִדְּשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וַיִּמְדוּעַ תִּתְּנָשְׂאוּ עַל קָהָל ה'" (במדבר טז, ג). 'כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה' (רש"י).

הנה עיני בר"מ (פרק ח' מהלכות יסודי התורה הלכה א'): 'ובמה האמינו בו, במעמד הר סיני, שענינו ראו ולא זר ואזנינו שמעו ולא אחר, האש והקולות והלפידים, והוא נגש אל הערפל ... ואנו שומעים משה לך אמור להם כך וכך ... מעמד הר סיני לבדו היא הראיה לנבואתו שהיא אמת שאין בו דופי'.

והדברים מרפסין איגרי, אם זהו הראיה לנבואת משה, איך הביא קרח ועדתו ראייתם מכך, והלא משם ראייה להיפך, ואיך מלאו לבו לעשות כן.

וחזינן מהכא, דאפיקורוס הוא כל כך מוקולקל, שאפילו רואה את האמת במו עיניו, לא זו בלבד שאינו מודה על האמת, אלא גם מעיז לטעון שהיא היא ראייה לשיטתו השקרית והנלזית...

(רבי יוסף דוב הלוי סאלאוויצ'ק ראש ישיבת בריסק)

צריך ביאור, דאמנם דרך גדילתו של הפרי דבתחילה יוצא הפרח אח"כ עולה הנץ ולבסוף מבשילים הפירות, אבל כיון שעיקר מה שהיה צריך הכתוב לספר הוא שלבסוף יצאו השקדים, לשם מה סיפרה התורה מהו דרך צמיחתו של הפרי, ומאי נפקא מינה אם גמל שקדים כדרך צמיחתו או לא.

ואמר בזה מרן [הגרי"ז] ז"ל דהנה איתא ביומא (בב. טז) 'ת"ר משנגנו הארון נגנזה עמו וכו' ומקלו של אהרן ושקדיה ופריחיה', ומבואר שגם לאחר גדילת השקדים נשארו הפרחים ולא נפלו לעולם, ולכן הזכיר הכתוב את יציאת הפרח. ובטעמא

מן המדרש

מדרש רבה קרח יח, ט

”לִכֶּן אַתָּה וְכָל עַדְתְּךָ הַנִּעְדִים עַל ה'” (במדבר טז, יא). המַחֲלָקֶת הַזֹּאת אֵינָה כִּנְגַדְנוּ אֶלָּא כִּנְגַד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מִשָּׁל לַמֶּלֶךְ שֶׁהָיוּ לוֹ עֲבָדִים הַרְבֵּה וְרָצָה לַעֲשׂוֹת אֶחָד מֵהֶן בֶּן חוֹרִין וְלִתֵּן לוֹ זְמוּרָה, חֲזֹר וַעֲשֵׂה אוֹתוֹ סִנְקְלִיטִיקוֹס, עֲמָדוֹ חֲבָרְיוֹ כִּנְגַדוֹ, אָמְרוּ אִם הוּא עֲצָמוֹ בָּא וְנָטַל לַעֲצָמוֹ אוֹתָהּ גְדֻלָּה יָפָה עָשׂוֹ שֶׁעֲמָדוֹ כִּנְגַדוֹ, עֲכָשׁוּ שָׂרְבּוֹ הוּא שֶׁעָשָׂה לוֹ, כָּל מִי שֶׁעֲמָד כִּנְגַדוֹ לֹא כִּנְגַד רַבּוֹ הוּא עֲמָד. אָף כִּף אָמַר לָהֶם מֶשֶׁה, אֱלֹהֵי אֶהְרֹן אֲחִי נָטַל לַעֲצָמוֹ אֶת הַכֹּהֲנָה יָפָה עֲשִׂיתָם שְׁנִתְרַעַמְתֶּם עָלָיו, עֲכָשׁוּ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן לוֹ שֶׁהִגְדִּילָהּ וְהַגְבִּירָהּ וְהַמְלִיכָהּ שָׁלוֹ, כָּל מִי שֶׁעֲמָד עַל אֶהְרֹן לֹא עַל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲמָד, לִכֶּן כָּתִיב

”וַאֲהֶרֶן מֶה הוּא כִּי תִלְיֵנוּ עָלָיו” (במדבר טז, יא). בּוֹא וּרְאֵה חֲסִידוֹתָיו שֶׁל אֶהְרֹן הַצַּדִּיק, בְּשָׁעָה שֶׁהֲצִיךְ מֶשֶׁה שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה עַל רֹאשׁוֹ נִזְדַּעַזַּע אֶהְרֹן וְנִבְעַת, אָמַר לְמֶשֶׁה, אֲחִי, שְׂמָא לֹא הִיִּיתִי רֹאשׁ לְהַמְשַׁח בְּשָׁמֶן הַקֹּדֶשׁ וּמַעֲלָתִי וְנִתְחַיֵּבְתִּי כֶּרֶת, שְׂאֲמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא ”עַל בֶּשֶׁר אָדָם לֹא יִסָּךְ” (שמות ל, לב), לְפִיכֶךָ הֵעִיד הַכְּתוּב עָלָיו ”הִנֵּה מֶה טוֹב וְיִמָּה נָעִים שָׁבַת אֲחִים גַּם יָחַד, כִּשְׁמֹן הַטוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקֵן זָקֵן אֶהְרֹן, כִּטְל חֶרְמוֹן” (תהלים קלג א, ג) הַקִּישׁ שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה לְטַל חֶרְמוֹן, מֶה טַל חֶרְמוֹן אֵין בּוֹ מַעֲלִילָה, כִּף שְׁמֹן הַיּוֹרֵד עַל אֶהְרֹן אֵין בּוֹ מַעֲלִילָה, לְפִיכֶךָ הַנִּעְדִים עַל ה'. כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פִּיִּס מֶשֶׁה לְקַרְח, וְאֵין אֶת מוֹצֵא שֶׁהָשִׁיבוּ דָּבָר, לְפִי שֶׁהָיָה פֶקֶח בְּרָשָׁעוֹ, אָמַר אִם אֲנִי מְשִׁיבוֹ יוֹדַע אֲנִי בּוֹ שֶׁהוּא חָכֵם גָּדוֹל וְעֲכָשׁוֹ יִקְפָּחֵנִי בְּדִבְרָיו וְאֲנִי מִתְרַצָּה לוֹ בְּעַל כָּרְחִי, מוֹטָב שְׂלֹא אֲזַקֵּק לוֹ. כִּשְׂרָאָה מֶשֶׁה שָׂאִין בּוֹ תוֹעֵלֶת פֶּרֶשׁ הַיִּמָּנוּ.

”לִכֶּן אַתָּה וְכָל עַדְתְּךָ הַנִּעְדִים עַל ה'” (במדבר טז, יא). לכאורה קשה, מדוע אמר הכתוב ”על ה'” והרי קודם לכן נאמר ”וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהְרֹן” (שם, ג). מתרץ המדרש, אמר בזאת משה לקרח, אף שבאת בטענות אלי ואל אהרן, אולם המחלוקת הזו אינה כנגדנו (כנגד מעשינו), אלא כנגד הקדוש ברוך הוא אשר ציוה על מינויי השררה. משל למלך שהיו לו עבדים הרבה ורצה לעושת אחד מהן בן חורין ולתן לו זמורה, שהוא סימן שררה וממשלה, ולאחר ששחררו המלך ועשה אותו בן חורין, חזר [הוסיף] ועשה אותו סנקליטיקוס [שר ויועץ]. עמדו חבריו של אותו שר לחלוק כנגדו על שעלה לגדולה. אמרו האנשים לחבריו שבאו לחלוק כנגדו, מדוע אתם עומדים נגדו, שאם היה הוא עצמו בא על דעתו ונטל לעצמו את אותה גדולה, יפה עשו שעמדו כנגדו, אך עכשיו שרבו הוא שעשה לו הגדולה, כל מי שעומד ומתערעם כנגדו, וכי לא כנגד רבו הוא עומד ומתערעם. אף כאן המלך הקב"ה נתן לאהרן תחילה גדולה בזה שהיה משבט לוי שנבחרו לעבוד את הקב"ה, ולאחר מכן מינה אותו לכהן גדול, וכאשר באו ישראל בתלונות אל משה ואהרן, כך אמר להם משה, אלו אהרן אחי נטל מדעת עצמו לעצמו את הכהונה, יפה עשיתם שנתרעמתם עליו, מדוע הוא מתנשא עליכם, אבל עכשיו שהקדוש ברוך הוא נתן לו, שהגדולה והגבורה והמלכות שלו ליתנם למי שירצה, כל מי שעומד ומתערעם במריבה על אהרן, האם לא על הקדוש ברוך הוא שנתן לו גדולה הוא עומד ומתערעם. לכך כתיב ”וַאֲהֶרֶן מֶה הוּא כִּי תִלְיֵנוּ עָלָיו” (שם, יא).

מפרש המדרש, מדוע נקט משה בלשונו 'ואהרן מה הוא', שנתכוין לומר בוא וראה והתבונן בחסידותו של אהרן הצדיק, שראוי הוא להיות כהן גדול. ומספר המדרש, מה היתה חסידותו של אהרן, בשעה שהציק [שיצק] משה את שמן המשחה על ראשו, נזדעזע [נחרד] אהרן ונבעת [ונבהל], אמר למשה, אחי, שמא בגלל מעשי בחטא העגל, אני זורעי שוב לא יכולים להכנס אל הקודש ולעבוד העבודה, ולכן לא הייתי ראוי להמשח בשמן הקדש, ומעלתי כאשר משחת אותי ונתחייבתי כרת, שאמר הקדוש ברוך הוא ”עַל בֶּשֶׁר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּגו'”. וְאֶשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זֶר וְנִכְרַת מִעֲמִיו” (שמות ל, לב-לג) לפיכך העיד הכתוב עליו ואמר ”הִנֵּה מֶה טוֹב וְיִמָּה נָעִים שָׁבַת אֲחִים גַּם יָחַד. כִּשְׁמֹן הַטוֹב עַל הָרֹאשׁ יֵרֵד עַל הַזָּקֵן זָקֵן אֶהְרֹן. כִּטְל חֶרְמוֹן וּגו'” (תהלים קלג א-ג), הַקִּישׁ הַכְּתוּב אֶת שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה הַיּוֹרֵד עַל הָרֹאשׁ וְהַזָּקֵן שֶׁל אֶהְרֹן, לְטַל הַיּוֹרֵד עַל הַר חֶרְמוֹן, מֶה - כֶּשֶׁם שֶׁהִטְל הַיּוֹרֵד עַל הַר חֶרְמוֹן אֵין בּוֹ הִנָּה מִמֶּנּוּ אֵינוֹ חַיִּיב מִשּׁוֹם מַעֲלִילָה, כִּיוֵּן שֶׁהוּא חוֹלִין, כִּךְ שְׁמֹן הַמִּשְׁחָה הַיּוֹרֵד עַל אֶהְרֹן אֵין בּוֹ מַעֲלִילָה, שְׂרָאוֹי הוּא לְהַכְנִס לְקוֹדֶשׁ הַקֹּדֶשׁ וּלְעַבֹּד הָעֲבוּדָה. לְפִיכֶךָ אָמַר מֶשֶׁה לְקוֹרַח ”לִכֶּן אַתָּה וְכָל עַדְתְּךָ הַנִּעְדִים עַל ה'”, וְלֹא עַל אֶהְרֹן, שֶׁהַקֶּב"ה הִסְכִּים עִמּוֹ שֶׁהוּא רֹאשׁ לְעַבְדוּתָהּ.

מוסיף המדרש, כל הדברים האלו פיס משה לקרח, ואין את מוצא בדברי הכתוב שהשיבו קורח דבר. מפרש המדרש, לא ענה לו קורח לפי שהיה פקח ברשעו, אמר קורח בליבו, אם אני משיבו על דבריו, הרי יודע אני בו שהוא חכם גדול ועכשיו יקפחני [יסתור את דבריו] בדבריו, ואני מתרצה [מסכים] לו בעל כרחי, ואפסיק את המחלוקת כנגדו. לכן מוטב שלא אזקק להשיב לו על דבריו. כשראה משה שאין בו תועלת [שאינו מתפייס], פרש הימנו ולא ניסה לפייסו פעם נוספת.